

EUREKA 1985
2010

Raising the productivity and competitiveness of European businesses through technology. Boosting national economies on the international market, and strengthening the basis for sustainable prosperity and employment.

E!5785 FLAMEBLEND

Koordinator: Univerza v Mariboru, Slovenija

HR partneri:

RTD: Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet

SME: tt. Galeb, Omiš

3.12.2011.
Karlovac

HGK
Karlovačka županijska komora

EUREKA

europska mreža za tržišno
usmjereno istraživanje i razvoj

osnovana 1985. godine

pomaže izgradnji međunarodnog
partnerstva u cilju jačanja europske
konkurentnosti.

3.12.2011.
Karlovac

HGK
Karlovačka županijska komora

Rješavanje tehnološke problematike kroz EUREKA program

3

- EUREKA pomaže tvrtkama, malim i srednje velikim poduzetnicima da ujedine svoje resurse, da putem **međunarodne suradnje i suradnje sa znanstveno istraživačkim organizacijama razviju inovativne proizvode, procese ili usluge** te ujedno stvore pretpostavke za međunarodni tržišni plasman.
- Program je prvenstveno namijenjen **malim i srednje velikim trgovačkim društvima**, dok se znanstveno-istraživački partneri mogu uključiti kao dodatni partneri poduzećima i ne mogu prijaviti projekt samostalno bez suradnje s poduzećima.

3.12.2011.
Karlovac

HGK
Karlovačka županijska komora

EUREKA projekti

- 1. faza obuhvaća dobivanje Eureka label-a u Briselu (zadatak koordinatora)
- 2. faza: nacionalna evaluacija pojedinih partnera:
- u HR je za evaluaciju zadužen BICRO:

BICRO

Poslovno - inovacijski centar Hrvatske
Business Innovation Center of Croatia

3.12.2011.
Karlovac

HGK
Karlovačka županijska komora

Financiranje

5

- **1. faza** obuhvaća dobivanje Eureka label-a u Briselu (zadatak koordinatora)
- **2. faza** nacionalna evaluacija pojedinih partnera:
- u SLO je za evaluaciju zadužen MVZT, u HR BICRO:

SLOVENIJA	52,6%	450 000 € (MVZT)	
HRVATSKA	37,1%	317 218 € (BICRO)	
AUSTRIJA	10,3%	88 580 €	
UKUPNI BUDŽET		855 798 €	50% sufinanciranje

8.12.2011.
Karlovac

HGK
Karlovačka županijska komora

Evaluacija E! projekata

- Zasebne:
  - tehničko-tehnološka evaluacija (TTE)
  - poslovno-tehnološka evaluacija (PTE)

Sačinjavaju:

Eureka poslovni plan (EPP)

Eureka bussiness plan

Rezultat pozitivnih evaluacija:

Potpisivanje Ugovora u trajanju od 3 godine
(1.7.2009.-1.7.2012.)

8.12.2011.
Karlovac

13.12.2010

Karlovačka županijska komora

HGK

BICRO PRIOPĆENJE ZA MEDIJE

- Financijska potpora odobrena je za razvojni projekt
E! 5785, FLAMEBLEND u iznosu od:
149.093 eura što čini 47% ukupnih sredstava za hrvatski dio projekta, dok su za ostale troškove zaduženi projektni partneri.

Projekt će se provoditi tijekom tri godine tripartitnom suradnjom Hrvatske, Slovenije i Austrije.

3.12.2011.
Karlovac

HGK
Karlovačka županijska komora

Partneri projekta i njihovi predstavnici

Akronim: FLAMEBLEND, E!5785

9

SLOVENIJA

1. Univerza v Mariboru, **Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo**,
Smetanova ul. 17, 2000 Maribor, Slovenija
Dr. Irena Petrinic, irena.petrinic@uni-mb.si
2. Beti Preja, d.o.o.,
Tovarniška 2, 8330 Metlika, Slovenija
Romana Petrovič, dipl.inž., romana.petrovic@beti.si

HRVATSKA

3. Sveučilište u Zagrebu, **Tekstilno-tehnološki fakultet**
Prilaz baruna Filipovića 28a. 10 000 Zagreb, Hrvatska
Prof. Tanja Pušić, tpusic@ttf.hr
Prof. Sandra Bischof-Vukušić, sbichof@ttf.hr
4. Galeb d.d.,
Punta 6, 21 310 Omiš, Hrvatska
Josip Aračić, dipl.inž., josip.aracic@galeb.hr

AUSTRIJA

5. Anton Paar GmbH,
Anton-Paar-Str.20, 8054 Graz, Austrija
Dr. Thomas Luxbacher, thomas.luxbacher@anton-paar.com

Univerza v Mariboru

*Fakulteta za kemijo in
kemijsko tehnologijo*

8.12.2011.
Karlovac

HGK
Karlovačka županijska komora

Univerza v Mariboru

Fakulteta za kemijo in
kemijsko tehnologijo

Otpornost na gorenje pređa i pletiva u mješavini

E!5785 FLAMEBLEND

Irena Petrinić¹, Hermina Bukšek¹
Tanja Pušić², Sandra Bischof Vukušić²

¹Univerza v Mariboru, Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo

²Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet

3.12.2011.
Karlovac

HGK
Karlovačka županijska komora

E!5785 FLAMEBLEND

11

➤ Eureka projekt :

» **Poboljšavanje otpornosti na gorenje vunenih i pamučnih mješavina** «

» **Improvement in the flame retardant properties of cotton and wool blends** «

Akronim: E!5785 FLAMEBLEND

➤ Projekt je usmjeren na razvoj i projektiranje **funkcionalnih pređa i pletiva smanjene gorivosti** mješavina

➤ **vunenih i**

➤ **pamučnih vlakana**

sa sintetskim vlaknima

Tekstilije otporne na gorenje

12

- Većina tekstilija je zapaljiva, posebice celulozna vlakna (**pamuk, lan, juta, konoplja**, itd.). Pojedina vlakna, npr. **vuna** je slabije zapaljiva.
- Neka sintetska vlakna (**aramid, modakril, azbest, staklo**) su otporna na gorenje.
- Povećanje otpornosti **prirodnih vlakana** se može postići apretiranjem sa specijalnim pirofobnim sredstvima ili mješavinama s primjerice **modakrilnim vlaknima**, koja su otporna na gorenje.
- Ove modifikacije osiguravaju **povećanu otpornost na gorenje**.
- Takvi materijali se upotrebljavaju za potrebe: **vojske, policije, vatrogasaca i sličnih zanimanja**.

3.12.2011.
Karlovac

HGK
Karlovačka županijska komora

Klasifikacija tekstilij glede na zapaljivost

13

NEGORIVE TEKSTILIJE

tekstilije, **ne** ispuštaju hlapive tvari kad su izložene vanjskom izvoru plamena

ZAPALJIVE TEKSTILIJE

Tekstilije **koje** gore i ispuštaju hlapive tvari kad su izložene vanjskom izvoru plamena

GORÉÉ

gore uz prisutnost plamena

NEGOREÉÉ

Gore bez prisutnosti plamena

VATROOTPORNE

tekstilije koje **imaju** ograničenu zapaljivost s/bez izvora plamena

NORMALNO ZAPALJIVE

tekstilije koje **gore** ali se međusobno razlikuju po načinu gorenja

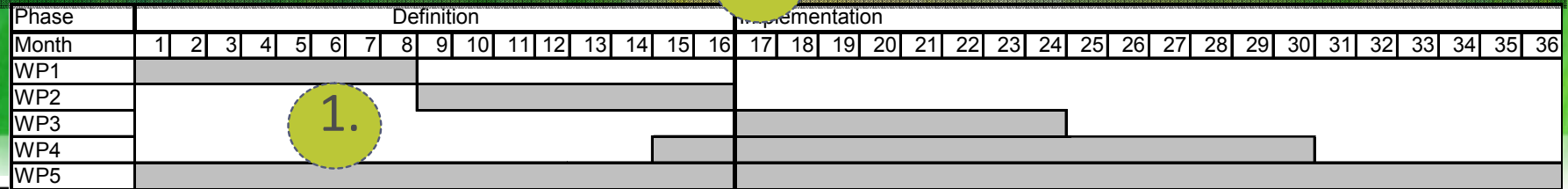
OPASNO ZAPALJIVE

Tekstilije koje **brzo** sagore u plamenu uz rizik širenja plamena

8.12.2011.
Karlovac

HGK
Karlovačka županijska komora

Plan EUREKA projekta

Slika 2: Dijagram tijeka

WP 1: Projektiranje mješavina pređe

Pređa u mješavini s optimalnim udjelom pamuka
Pređa u mješavini s optimalnim udjelom vune

WP 2: Pletiva

Preporuke za **SMEs**: pogodna tehnika u proizvodnji
Izvešće ispitivanja: Fizikalno-kemijska svojstva

WP 5: Karakterizacija površine pomoću zeta potencijala

Korelacija LOI s ostalim fizikalno-kemijskim svojstvima

3.12.2011.
Karlovac

Plan EUREKA projekta

15

WP 3: FR oplemenjivanje pletiva

Zadatak 3.1 Oplemenjivanje pletiva s vatrootporna reaktantima uz dodatak ekološki povoljnih katalizatora

Zadatak 3.2 Proces će se optimirati s obzirom na odabir FR sredstva, njegove koncentracije, dodatka katalizatora i aditiva uz varijaciju temperature kondenzacije

Zadatak 3.3 Cilj je postići dobra vatrootporna svojstva, a pri tome sačuvati dobra fizikalno-kemijska svojstva pletiva

Vatrootporna oplemenjena pletiva
Izvešće: Fizikalno-kemijska svojstva, Propisnik kvalitete

WP 4: Karakterizacija vatrootpornih pletiva (postojanost)

Zadatak 4.1 Kontrola kvalitete vatrootpornih pletiva kroz ispitivanje postojanosti na pranje i kemijsko čišćenje

Preporuke za njegu pamučnih i vunениh mješavina

E!5785 FLAMEBLEND

16

- Program obuhvaća proizvode za:
  - donje rublje
  - dječje artikle
  - sport i rekreaciju
  - radno-zaštitnu odjeću (za vatrogastva, službi spašavanja, vojske, naftne i prerađivačke industrije te drugih grana gdje postoji pojačana potreba zaštite)
  - **Funkcionalno vatrootporno pletivo** namijenjeno je hrvatskom tržištu i tržištima regije, kao konkurentni **eko-inovativni proizvod** visoke dodane vrijednosti i prihvatljive cijene.

8.12.2011.
Karlovac

HGK
Karlovačka županijska komora

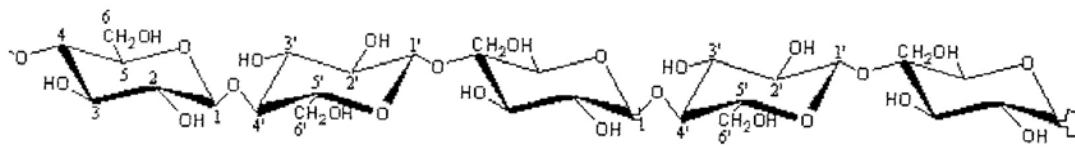
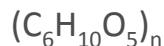
PAMUK (celulozno vlakno)

EUREKA

- higroskopna (visoko upijanje vlage)
- hidrofилna (brzo i lako se kvase)
- Lako zapaljiva vlakna
- LOI=19

- Sastavljeno od: 91% celuloze, 7,85% vode, 0,55% protoplazme i pektinskih tvari, 0,40% voska i masnih tvari te 0,2% mineralnih soli.
- **Celuloza** je prirodni polimer, sastavljena iz većeg broja međusobno povezanih molekula glukoze

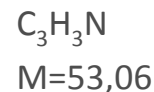
8.12.2011.
Karlovac

MODAKRIL (sintetsko polimerizacijsko vlakno)

- nisu higroskopna (nisko upijanje vlage)
- hidrofobna (usporeno kvašenje)
- **Nezapaljiva vlakna** (otporna na gorenje)
- LOI= 26 – 31

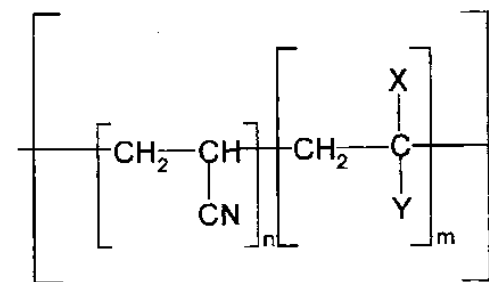
- Sintetski polimer, koji se sastoji od 35 do 85% **poliakrilonitrilnih** (PAN) vlakana.

X=H, Y=Cl (vinil-klorid)

ili

X=Y=Cl (vinileden-klorid)

HGK
Karlovačka županijska komora

- **Modakrilna vlakna, MAC** (eng. *Modacrylic*), su sintetski homopolimeri ili kopolimeri, koja su otporna na gorenje.
- Uvođenje **halogenih monomera** tom vlaknu daje visok stupanj otpornosti na gorenje.
- Modakrilna vlakna su bila **prva sintetska vlakna, ki so bila negoriva, teško zapaljiva, samogaseća i nisu se talila.**
- Zato se MAC vlakna upotrebljavaju kao:
  - sirovina (obloge, zavjese itd.),
  - odjeće (pidžame za djecu, umjetno krzno, obloge i dekoracija)
  - i za druge raznovrsne proizvode poput perika, plišastih igračaka,
  - automobilskoj i avio industriji.

WP1, WP5

FR karakterizacije pređa i pletiva provedena je pomoću:

1. **termogravimetrijske analize (TGA)**
2. **određivanja graničnog indeksa kisika (LOI)**
3. **kalorimetrijske analize (MCC)**
4. **karakterizacija površine ciljano projektiranih FR pređa i pletiva mjerenjem potencijala strujanja (EKA).**

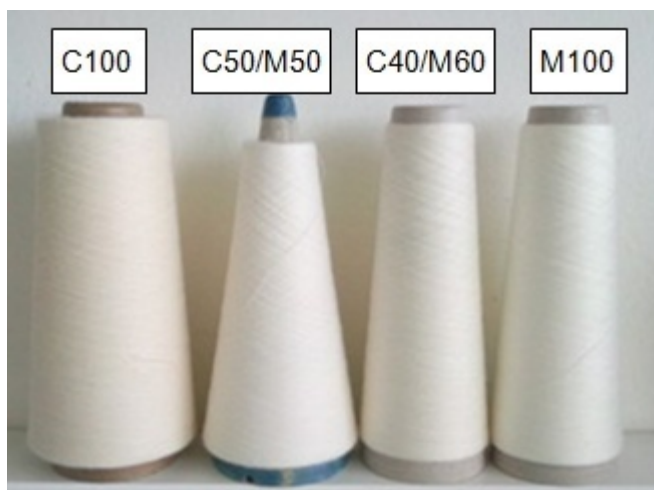
Uzorci pređa i pletiva pamuk/modakril

beti

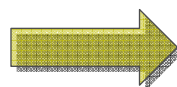
20

št. vzorca	vzorci prej_Beti preja d.o.o.	
#1	preja: 100% bombaž, 50 Nm (20 tex)	C100
#2	preja mešanica: 50% bombaž / 50% modakril, 50 Nm (20 tex)	C50/M50
#3	preja mešanica: 40% bombaž / 60% modakril, 50Nm (20 tex)	C40/M60
#4	preja: 100% modakril, 50 Nm (20 tex)	M100

št. vzorca	vzorci pletenin_Beti preja d.o.o.	
#5	pletanina: 100% bombaž, 50Nm (napleteno iz ene niti)	C100
#6	pletanina mešanica: 50% bombaž / 50% modakril, 50Nm (napleteno iz ene niti)	C50/M50
#7	pletanina mešanica: 40% bombaž / 60% modakril, 50Nm (napleteno iz ene niti)	C40/M60
#8	pletanina: 100% modakril, 50Nm (napleteno iz ene niti)	M100

Slika 3: Uzorci pređe i Beti d.o.o.

Slika 4: Uzorci pletiva iz Beti d.o.o.

3.12.2011.
Karlovac

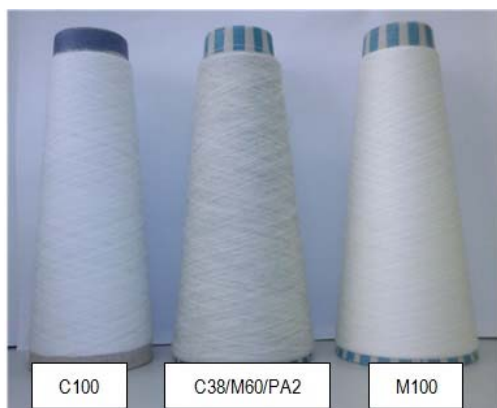
Zagreb, 11.11. 2011

Uzorci pređe i pletiva pamuka, modakrila i mješavina

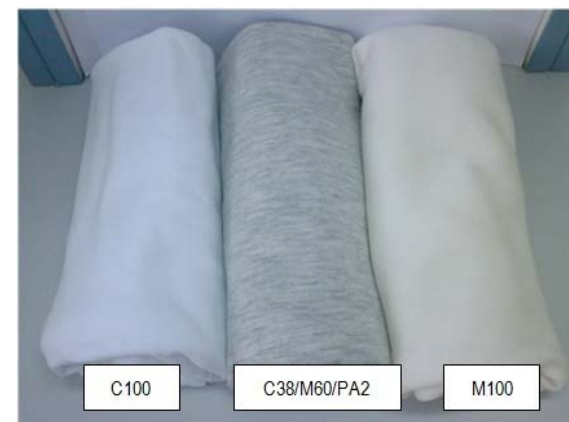
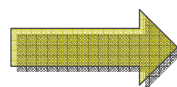

21

št. vzorca	vzorci prej_Galeb d.d.		št. vzorca	vzorci pletenin_Galeb d.d.	
8	preja: 100% bombaž, 50 Nm (20 tex)	C100	8C	pletanina: 100% bombaž, 50 Nm (20 tex)	C100
2	preja mešanica: 38% bombaž / 60% modakril / 2% poliamid, 60 Nm (16,67 tex)	C38/M60/PA2	2B	pletanina mešanica: 38% bombaž / 60% modakril / 2% poliamid, 60 Nm (16,67 tex)	C38/M60/PA2
5	preja: 100% modakril, 60 Nm (16,67 tex)	M100	5A	pletanina: 100% modakril, 60 Nm (16,67 tex)	M100

Slika 5: Uzorci pređe iz Galeba d.d.

Slika 6: Uzorci pletiva iz Galeba d.d.

3.12.2011.
Karlovac

Zagreb, 11.11. 2011

Granični indeks kisika, LOI (ITF)

22

- Instrument za mjerenje graničnog indeksa kisika
- Instrument za mjerenje graničnog indeksa kisika točno određuje relativnu zapaljivost **plastike i drugih materijala mjerenjem minimalne koncentracije kisika potrebne za izgaranje.**
- Testirani uzorak se pali u kontroliranoj atmosferi dušika i kisika.

Slika 7: Instrument
Dynisco

8.12.2011.
Karlovac

Zagreb, 11.11. 2011

Termogravimetrijska analiza, TGA (TTF)

23

- Uređaj za termogravimetrijsku analizu mjeri gubitak mase uzorka tijekom zagrijavanja u određenom temperaturnom rasponu (25°C – 950°C) i određenoj atmosferi (dušik, zrak, kisik).
- Ovom metodom moguće je odrediti **točku isparavanja, sublimacije, degradacije, odnosno dekompozicije**, kao i napraviti kvantitativnu analizu uzorka.
- Ukoliko je uređaj spojen TG/IR sučeljem na FT-IR spektrometar moguće je analizirati i plinovite produkte nastale zagrijavanjem uzorka.

Slika 8: TGA instrument

Mikro kalorimeter za sagorijevanje, MCC (TTF)

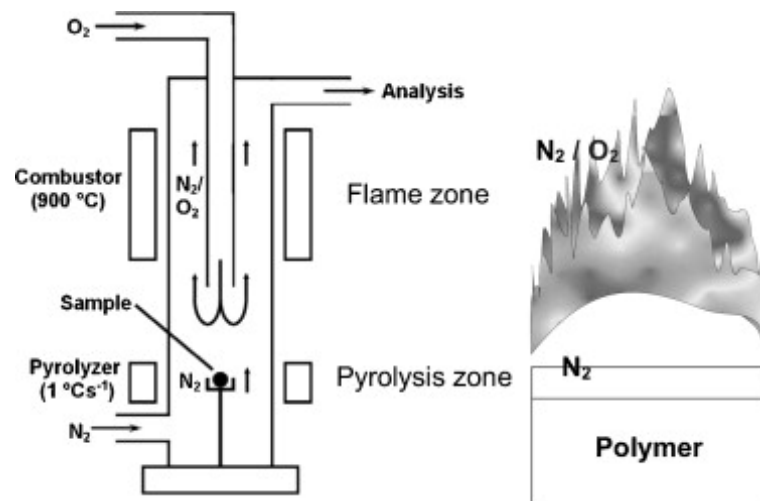
24

Namjena: Mjerenje svojstava gorenja malih uzoraka na laboratorijskoj skali.

Oprema se sastoji od:

- komore za uzorke
- komore za miješanje i izgaranje.

Uzorci mase 0,5 do 10 mg zagrijavaju se kontinuiranom toku plinova na temperaturama od 25 do 1000°C.

Slika 8: MCC instrument
MCC-2, Govmark, USA

8.12.2011.
Karlovac

HGK
Karlovačka županijska komora

Kalorimetrijska analiza, MCC (TTF) Mikro kalorimeter za sagorijevanje

25

Mjerni parametri:

- stupanj otpuštanja specifične topline (W/g)
- toplinu sagorijevanja (J/g)
- temperaturu izgaranja (K)

Princip rada: kalorimetrija toka pirolitičkog sagorijevanja (PCFM).

Parametri:

- kapacitet otpuštanja topline (HRC),
- stupanj otpuštanja topline (HRR),
- temperatura stupnja otpuštanja topline (TPHRR),
- ukupna količina otpuštene topline (THR)
količina pepela.

Slika 8: MCC instrument
MCC-2, Govmark, USA

Zeta potencijal, ZP (FKKT, Anton Paar GmbH)

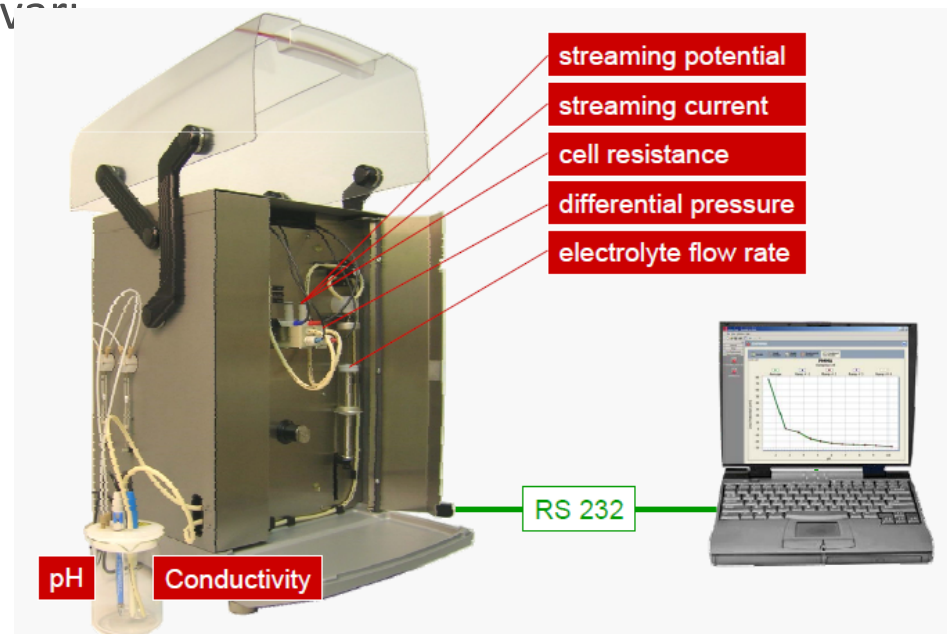
26

➤ **SurPASS** = **S**urface **P**otential **A**nalyzer for **S**olid Samples

➤ Određuje elektrokinetički potencijal, zeta potencijal, ζ makroskopskih krutih tvari

1. Mjerenje konst. pH vrednosti ili titracija 1 mM KCl otopinom
1. Mogućnost mjerenja protočnog **potencijala** i **struje**
2. Mogućnost određivanja **prividnog** i **realnog zeta potencijala**

Slika 9: Instrument SurPASS

8.12.2011.
Karlovac

HGK
Karlovačka županijska komora

HVALA NA PAŽNJI

Sandra Bischof Vukušić & Tanja Pušić

Koordinatorice HR partnera (TTF-a)

tpusic@ttf.hr ; sbischof@ttf.hr

8.12.2011.
Karlovac

Zagreb, 11.11. 2011